

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (veliko vijeće)

24. listopada 2018. *

„Zahtjev za prethodnu odluku – Načela prava Unije – Lojalna suradnja – Procesna autonomija – Načela ekvivalentnosti i djelotvornosti – Nacionalno zakonodavstvo koje predviđa pravno sredstvo koje omogućuje ponavljanje kaznenog postupka u slučaju povrede Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda – Obveza proširenja tog postupka na slučajeve navodnih povreda temeljnih prava zajamčenih pravom Unije – Nepostojanje”

U predmetu C-234/17,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Oberster Gerichtshof (Vrhovni sud, Austrija), odlukom od 23. siječnja 2017., koju je Sud zaprimio 4. svibnja 2017., u postupku u vezi sa zahtjevom za uzajamnu pravnu pomoć u kaznenim stvarima u odnosu na

XC,

YB,

ZA,

uz sudjelovanje:

Generalprokuratur,

SUD (veliko vijeće),

u sastavu K. Lenaerts, predsjednik, R. Silva de Lapuerta, potpredsjednica, A. Arabadjiev (izvjestitelj), C. Toader, F. Biltgen, predsjednici vijeća, M. Ilešić, E. Levits, L. Bay Larsen, M. Safjan, D. Šváby, C. G. Fernlund, C. Vajda i S. Rodin, suci,

nezavisni odvjetnik: H. Saugmandsgaard Øe,

tajnik: K. Malacek, administrator,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 20. ožujka 2018.,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

- za austrijsku vladu, J. Schmoll, K. Ibili i G. Eberhard, u svojstvu agenata,
- za mađarsku vladu, M. Z. Fehér, G. Koós i G. Tornyai, u svojstvu agenata,
- za Europsku komisiju, H. Krämer i R. Troosters, u svojstvu agenata,

* Jezik postupka: njemački

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 5. lipnja 2018.,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 4. stavka 3. UEU-a kao i načela ekvivalentnosti i djelotvornosti.
- 2 Zahtjev je podnesen u okviru postupka uzajamne pravne pomoći u kaznenim stvarima koji je kod austrijskih sudskih tijela pokrenut na zahtjev Staatsanwaltschafta des Kantons St. Gallen (državno odvjetništvo kantona St. Gallen, Švicarska) u odnosu na osobe XC, YB i ZA, koje se u Švicarskoj sumnjiči da su počinile kazneno djelo utaje poreza u smislu švicarskog zakona o porezu na dodanu vrijednost (PDV) i druga kaznena djela.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 Članak 50. Konvencije o provedbi Schengenskog sporazuma od 14. lipnja 1985. između vlada država Gospodarske unije Beneluksa, Savezne Republike Njemačke i Francuske Republike o postupnom ukidanju kontrola na zajedničkim granicama, koja je potpisana u Schengenu (Luksemburg) 19. lipnja 1990. i stupila na snagu 26. ožujka 1995. (SL 2000., L 239, str. 19.; SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 9., str. 12.; u daljnjem tekstu: CISA), koji se nalazi u poglavlju 2., naslovljenom „Uzajamna pravna pomoć u kaznenim stvarima”, glave III. Konvencije, u stavku 1. određuje:

„U skladu s [Europskom konvencijom o uzajamnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima (STE br. 30), potpisanom u Strasbourgu 20. travnja 1959., i Sporazumom država Beneluksa o izručenju i uzajamnoj pravnoj pomoći u kaznenim stvarima od 27. lipnja 1962., kako je izmijenjen Protokolom od 11. svibnja 1974.], ugovorne stranke se obvezuju jedna drugoj pružiti uzajamnu pravnu pomoć u vezi kršenja njihovih zakona i propisa o trošarinama, porezima na dodanu vrijednost i carinama. Carinski propisi znače pravila utvrđena člankom 2. Konvencije od 7. rujna 1967. između Belgije, Savezne Republike Njemačke, Francuske, Italije, Luksemburga i Nizozemske o uzajamnoj pomoći između carinskih uprava i članka 2. Uredbe Vijeća (EEZ) br. 1468/81 od 19. svibnja 1981. [o uzajamnoj pomoći upravnih tijela država članica i o suradnji potonjih s Komisijom radi osiguravanja pravilne primjene propisa o carinskim i poljoprivrednim pitanjima (SL 1981., L 144, str. 1.).]”

- 4 Članak 54. CISA-e, koji se nalazi u njezinu poglavlju 3., naslovljenom „Primjena načela *ne bis in idem*”, određuje:

„Protiv osobe protiv koje je sudski postupak pravomoćno okončan u jednoj ugovornoj stranci ne može se voditi postupak u drugoj ugovornoj stranci za ista djela pod uvjetom da je, ako je izrečena kazna i izvršena, trenutačno u postupku izvršenja ili se više, prema zakonima ugovorne stranke koja ju je izrekla, ne može izvršiti.”

Austrijsko pravo

- 5 Strafrechtsänderungsgesetzom (Zakon o izmjeni kaznenog prava, BGBl., 762/1996) u Strafprozessordnung (Zakonik o kaznenom postupku) uneseni su članci 363.a do 363.c, koji se odnose na pravni institut „ponavljanje kaznenog postupka” (*Erneuerung des Strafverfahrens*), „radi provedbe presuda Europskog suda za ljudska prava”.

- 6 Članak 363.a Zakonika o kaznenom postupku utvrđuje:

„(1.) Ako je u presudi Europskog suda za ljudska prava utvrđeno da se presudom ili odlukom kaznenog suda povređuje Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda [potpisana u Rimu 4. studenoga 1950.] ili neki od njezinih protokola, postupak se ponavlja na zahtjev, ako se ne može isključiti da je povreda mogla nepovoljno utjecati na sadržaj odluke kaznenog suda u pogledu osobe na koju se odnosi.

(2.) Oberster Gerichtshof [(Vrhovni sud, Austrija)] nadležan je za odlučivanje o svim zahtjevima za ponavljanje postupka. Zahtjev mogu podnijeti dotična osoba i Generalprokurator [(državni odvjetnik)]; članak 282. stavak 1. primjenjuje se po analogiji. Zahtjev se upućuje Oberster Gerichtshofu [(Vrhovni sud)]. Ako zahtjev podnese dotična osoba, valja saslušati Generalprokuratora, a ako zahtjev podnese Generalprokurator, valja saslušati dotičnu osobu; članak 35. stavak 2. primjenjuje se po analogiji.”

Glavni postupak i prethodno pitanje

- 7 Tijekom 2012. godine državno odvjetništvo kantona St. Gallen pokrenulo je istragu o kaznenim djelima utaje poreza protiv osoba XC, YB i ZA, koje se sumnjiči da su na temelju netočnih prijava švicarskoj poreznoj upravi ishodili povrate PDV-a u ukupnom iznosu od 835 374,17 švicarskih franaka (CHF) (oko 716 000 eura). To je državno odvjetništvo austrijskim sudskim tijelima uputilo zahtjeve za uzajamnu pravnu pomoć u kaznenim stvarima, kako bi Staatsanwaltschaft Feldkirch (državno odvjetništvo u Feldkirchu, Austrija) proveo ispitivanje dotičnih osoba.
- 8 Osobe XC, YB i ZA u Austriji su podnijele veći broj tužbi s ciljem osporavanja organizacije traženih saslušanja, uz obrazloženje, u osnovi, da postojanje kaznenih postupaka okončanih u Njemačkoj i u Lihtenštajnu tijekom 2011. i 2012. – zbog načela *non bis in idem* utvrđenog u članku 54. CISA-e – sprečava da se protiv njih pokrene novi kazneni postupak koji se temelji na sumnjama u kaznena djela počinjena na štetu švicarske porezne uprave. Rješenjem od 9. listopada 2015. Oberlandesgericht Innsbruck (Visoki zemaljski sud u Innsbrucku, Austrija), odlučujući u posljednjem stupnju, smatrao je da ne postoje elementi koji upućuju na povredu članka 54. CISA-e.
- 9 Nakon što je to rješenje postalo konačno, osobe XC, YB i ZA – na temelju članka 363.a Zakonika o kaznenom postupku – uputile su Oberster Gerichtshofu (Vrhovni sud) zahtjev za ponavljanje kaznenog postupka, navodeći činjenicu da usvajanje spornih zahtjeva za uzajamnu pravnu pomoć povređuje neka njihova prava utvrđena ne samo u Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, potpisanoj u Rimu 4. studenoga 1950. (u daljnjem tekstu: EKLJP), već i u CISA-i i u Povelji Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja).
- 10 Sud koji je uputio zahtjev ističe da je – prema njegovoj ustaljenoj sudskoj praksi – ponavljanje kaznenog postupka moguće samo u slučaju povrede prava zajamčenih EKLJP-om koju je utvrdio Europski sud za ljudska prava ili, čak i prije takve njegove odluke, Oberster Gerichtshof (Vrhovni sud). On dvoji o tome zahtijevaju li načelo lojalne suradnje, načelo ekvivalentnosti i načelo djelotvornosti da se ponavljanje kaznenog postupka odobri i u slučaju povrede temeljnih prava utvrđenih pravom Unije, čak i ako taj slučaj nije izrijeком predviđen tekstom koji uređuje to pravno sredstvo.

- 11 U tim je okolnostima Oberster Gerichtshof (Vrhovni sud) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeće prethodno pitanje:

„Treba li pravo Unije, osobito članak 4. stavak 3. UEU-a u vezi s načelima ekvivalentnosti i djelotvornosti, tumačiti na način da obvezuje Oberster Gerichtshof (Vrhovni sud) da na zahtjev zainteresirane osobe preispita pravomoćnu odluku kaznenog suda o navodnoj povredi prava Unije (u predmetnom slučaju članka 50. [Povelje] i članka 54. [CISA-e]), ako nacionalno pravo (članak 363.a Zakonika o kaznenom postupku) predviđa takvo preispitivanje samo u slučaju navodne povrede EKLJP-a ili jednog od njegovih protokola?”

O prethodnom pitanju

Dopuštenost

- 12 Austrijska vlada istaknula je prigovor nedopuštenosti u pogledu zahtjeva za prethodnu odluku.
- 13 Kao prvo, ta vlada ističe da pravne situacije iz kojih proizlazi glavni spor nisu obuhvaćene područjem primjene prava Unije, s obzirom na to da se člankom 363.a Zakonika o kaznenom postupku ne predviđa pravno sredstvo u slučaju povrede prava Unije, već u slučaju povrede EKLJP-a.
- 14 Međutim, kada, kao što je to slučaj u glavnom predmetu, tijela države članice prihvate zahtjev za uzajamnu pravnu pomoć na temelju CISA-e – koja je sastavni dio prava Unije na temelju Protokola br. 19 o schengenskoj pravnoj stečevini uključenoj u okvir Europske unije, koji se nalazi u prilogu Lisabonskom ugovoru (SL 2010., C 83, str. 290.) – ona provode pravo Unije u smislu članka 51. stavka 1. Povelje. Osim toga, presuđeno je da članak 54. CISA-e treba tumačiti s obzirom na članak 50. Povelje, poštovanje čijeg bitnog sadržaja on osigurava (vidjeti u tom smislu presude od 27. svibnja 2014., Spasic, C-129/14 PPU, EU:C:2014:586, t. 59.; od 5. lipnja 2014., M, C-398/12, EU:C:2014:1057, t. 35. i od 29. lipnja 2016., Kossowski, C-486/14, EU:C:2016:483, t. 31.). Stoga činjenična i pravna situacija iz glavnog postupka potpada pod područje primjene prava Unije.
- 15 Kao drugo, austrijska vlada tvrdi da je ovaj zahtjev za prethodnu odluku nedopušten jer sud koji je uputio zahtjev već sada smatra da članak 54. CISA-e predstavlja dovoljnu pravnu osnovu za zahtijevanje ponavljanja kaznenog postupka, u skladu s člankom 363.a Zakonika o kaznenom postupku. Međutim, taj sud ne objašnjava razloge zbog kojih smatra da je odgovor na prethodno pitanje ipak nužan.
- 16 Prema ustaljenoj sudskoj praksi, pitanja o tumačenju prava Unije koja uputi nacionalni sud unutar pravnog i činjeničnog okvira koji utvrđuje pod vlastitom odgovornošću i čiju točnost Sud nije dužan provjeravati uživaju presumpciju relevantnosti. Sud može odbiti odlučivati o zahtjevu za prethodnu odluku koji je uputio nacionalni sud samo ako je očito da zatraženo tumačenje prava Unije nema nikakve veze s činjeničnim stanjem ili predmetom spora u glavnom postupku, ako je problem hipotetski ili ako Sud ne raspolaže činjeničnim i pravnim elementima potrebnima da bi se mogao dati koristan odgovor na upućena pitanja (vidjeti osobito presudu od 27. lipnja 2018., Altiner i Ravn, C-230/17, EU:C:2018:497, t. 22.).
- 17 U ovom slučaju sud koji je uputio zahtjev izložio je razloge zbog kojih je tumačenje odredbe i načela navedenih u prethodnom pitanju nužno za donošenje odluke u glavnom postupku. Iz tog izlaganja proizlazi da odgovor Suda na pitanje mora li se navedeni sud – u okviru ispitivanja zahtjeva za ponavljanje kaznenog postupka – očitovati o navodima o povredi temeljnog prava zajamčenog člankom 50. Povelje i člankom 54. CISA-e može imati izravan utjecaj na ocjenu položaja tužitelja iz glavnog postupka.

- 18 Naime, iako je točno da članak 52. stavak 3. Povelje predviđa da su – u mjeri u kojoj prava sadržana u tom dokumentu odgovaraju pravima koja jamči EKLJP – značenje i opseg primjene tih prava jednaki onima opisanim u EKLJP-u, iz navedene odredbe proizlazi i to da pravo Unije može pružiti širu zaštitu.
- 19 U tim je okolnostima prethodno pitanje dopušteno.

Meritum

- 20 Sud koji je uputio zahtjev svojim pitanjem u biti pita treba li pravo Unije, a osobito načela ekvivalentnosti i djelotvornosti, tumačiti na način da obvezuje nacionalni sud da na povrede prava Unije, osobito na povrede temeljnog prava zajamčenog člankom 50. Povelje i člankom 54. CISA-e, proširi pravno sredstvo nacionalnog prava koje u slučaju povrede EKLJP-a ili nekog od njegovih protokola omogućuje ponavljanje kaznenog postupka koji je završio pravomoćnom nacionalnom odlukom.
- 21 U tom smislu treba podsjetiti na to da, u nedostatku propisa Unije, provedbu načela pravomoćnosti uređuje unutarnji pravni poredak država članica, na temelju načela njihove procesne autonomije, ali uz poštovanje načela ekvivalentnosti i učinkovitosti (presuda od 10. srpnja 2014., Impresa Pizzarotti, C-213/13, EU:C:2014:2067, t. 54. i navedena sudska praksa).
- 22 Naime, u skladu s načelom lojalne suradnje iz članka 4. stavka 3. UEU-a, postupovna pravila za pravna sredstva namijenjena zaštiti prava koja osobe izvode iz prava Unije ne smiju biti nepovoljnija od onih koja se odnose na slična pravna sredstva u nacionalnom pravu (načelo ekvivalentnosti) niti smiju učiniti praktično nemogućim ili pretjerano otežanim izvršavanje prava dodijeljenih pravnim poretkom Unije (načelo djelotvornosti) (vidjeti u tom smislu presude od 16. prosinca 1976., Rewe-Zentralfinanz i Rewe-Zentral, 33/76, EU:C:1976:188, t. 5.; od 14. prosinca 1995., Peterbroeck, C-312/93, EU:C:1995:437, t. 12.; od 15. travnja 2008., Impact, C-268/06, EU:C:2008:223, t. 46. i od 27. lipnja 2013., Agrokonsulting-04, C-93/12, EU:C:2013:432, t. 36.).
- 23 Zahtjevi koji proizlaze iz tih načela vrijede kako u pogledu određivanja sudova nadležnih za rješavanje tužbi koje se temelje na tom pravu tako i u pogledu određivanja postupovnih zahtjeva koji uređuju takve tužbe (vidjeti u tom smislu presude od 15. travnja 2008., Impact, C-268/06, EU:C:2008:223, t. 47. i od 27. lipnja 2013., Agrokonsulting-04, C-93/12, EU:C:2013:432, t. 37.).
- 24 Poštovanje navedenih zahtjeva mora se ispitati vodeći računa o mjestu tih pravila u cjelokupnom postupku, tijeku postupka i posebnostima tih pravila pred različitim nacionalnim tijelima (presuda od 27. lipnja 2013., Agrokonsulting-04, C-93/12, EU:C:2013:432, t. 38. i navedena sudska praksa).

Načelo ekvivalentnosti

- 25 U skladu sa sudskom praksom navedenom u točki 22. ove presude, načelo ekvivalentnosti zabranjuje državama članicama da predvide da postupovna pravila za zahtjeve namijenjene zaštiti prava koja osobe izvode iz prava Unije budu nepovoljnija od onih koja se odnose na slična pravna sredstva u nacionalnom pravu.
- 26 U tom pogledu iz zahtjeva za prethodnu odluku i odgovora na pitanje Suda austrijskoj vladi postavljeno na raspravi proizlazi da zahtjev za ponavljanje kaznenog postupka iz članka 363.a Zakonika o kaznenom postupku treba smatrati pravnim sredstvom u nacionalnom pravu.

- 27 Stoga treba provjeriti može li se taj zahtjev smatrati istovjetnim pravnom sredstvu za zaštitu prava koja se izvode iz prava Unije, a osobito temeljnih prava koja su u potpunosti utvrđena, vodeći računa o predmetu, uzrocima i bitnim elementima tih sredstava (vidjeti u tom smislu presudu od 27. lipnja 2013., Agrokonsulting-04, C-93/12, EU:C:2013:432, t. 39. i navedenu sudsku praksu).
- 28 Kako bi ilustrirao svoje dvojbe u pogledu poštovanja načela ekvivalentnosti u članku 363.a Zakonika o kaznenom postupku, sud koji je uputio zahtjev navodi mogućnost da – u okviru zahtjeva koji se temelji na toj odredbi – prigovor koji se temelji na povredi temeljnog prava zajamčenog EKLJP-om ima isti predmet i isti temelj kao i prigovor koji se temelji na povredi nekog prava zajamčenog Poveljom. Također, on u osnovi ističe da – na temelju članka 52. stavka 3. Povelje – njome zajamčena prava imaju u najmanju ruku isti doseg kao i odgovarajuća prava zajamčena EKLJP-om.
- 29 Prema tekstu članka 363.a Zakonika o kaznenom postupku, ponavljanje kaznenog postupka predviđeno je u slučaju da je presudom Europskog suda za ljudska prava utvrđeno da se presudom ili odlukom kaznenog suda povređuje EKLJP ili neki od njegovih protokola. Stoga iz teksta navedene odredbe proizlazi da to pravno sredstvo u načelu pretpostavlja da Europski sud za ljudska prava prethodno utvrdi povredu EKLJP-a ili nekog od njegovih protokola.
- 30 Međutim, sud koji je uputio zahtjev precizira da je u jednoj ključnoj presudi od 1. kolovoza 2007. presudio da ponavljanje kaznenog postupka nije ograničeno na slučaj kad je Europski sud za ljudska prava prethodno utvrdio da se presudom ili odlukom kaznenog suda povređuje EKLJP ili neki od njegovih protokola, već da se može primijeniti i kada je on sam utvrdio postojanje takve povrede. Stoga, kada odlučuje umjesto Europskog suda za ljudska prava, a ne na osnovi utvrđenja tog suda povrede EKLJP-a ili nekog od njegovih protokola, Oberster Gerichtshof (Vrhovni sud) – ako su ispunjene pretpostavke dopuštenosti koje se primjenjuju na tužbu podnesenu Europskom sudu za ljudska prava – proširuje taj postupak na svakoga tko tvrdi da mu je povrijeđeno neko od prava zajamčenih navedenom konvencijom ili nekim od njezinih protokola, anticipirajući na taj način meritornu odluku potonjeg suda.
- 31 Iz spisa kojim Sud raspolaže proizlazi da se izvanredno pravno sredstvo predviđeno u članku 363.a Zakonika o kaznenom postupku opravdava samom prirodom EKLJP-a te je, na način kako ga je predvidio austrijski zakonodavac, uskom funkcionalnom poveznicom povezano s postupkom pred Europskim sudom za ljudska prava. Naime, to je pravno sredstvo uvedeno „u svrhu provedbe presuda [Europskog suda za ljudska prava]”, pri čemu je austrijska vlada istaknula da se zakonodavac na taj način želio uskladiti s obvezom iz članka 46. EKLJP-a.
- 32 S tim u vezi valja podsjetiti, kao što je to učinio nezavisni odvjetnik u točki 75. svojeg mišljenja, da zahtjev iz članka 35. stavka 1. EKLJP-a, prema kojem Europski sud za ljudska prava može razmatrati predmet samo nakon što su iscrpljena sva raspoloživa domaća pravna sredstva, podrazumijeva postojanje pravomoćne odluke koju je donio nacionalni sud odlučujući u posljednjem stupnju.
- 33 Kako to proizlazi iz spisa kojim Sud raspolaže, postupak predviđen člankom 363.a Zakonika o kaznenom postupku – koji omogućuje ponavljanje kaznenog postupka okončanog pravomoćnom sudskom odlukom – uveden je upravo kako bi se vodilo računa o toj situaciji i kako bi se osigurala primjena presuda koje je donio Europski sud za ljudska prava u unutarnjem pravnom poretku.
- 34 Usto, iz zahtjeva za prethodnu odluku kao i iz objašnjenja austrijske vlade proizlazi da uska funkcionalna veza između postupka predviđenog tom odredbom i postupka pred Europskim sudom za ljudska prava nije dovedena u pitanje proširenjem područja primjene prvonavedenog postupka do kojeg je došlo nakon ključne presude Oberster Gerichtshofa (Vrhovni sud) od 1. kolovoza 2007. Naime, kako je to istaknuto u točki 30. ove presude, zahtjev podnesen na temelju te odredbe prije nego što je Europski sud za ljudska prava utvrdio postojanje povrede EKLJP-a ili nekog od njegovih protokola podliježe istim pretpostavkama dopuštenosti kao i tužba podnesena potonjem sudu te mu je – u skladu s objašnjenjima suda koji je uputio zahtjev – jedini predmet anticipiranja takvog utvrđenja.

- 35 No, valja utvrditi da se postupak predviđen člankom 363.a Zakonika o kaznenom postupku, vodeći računa o njegovu predmetu, uzrocima i bitnim elementima, kako su upravo izneseni, ne može smatrati sličnim tužbi kojoj je cilj zaštita temeljnog prava zajamčenog pravom Unije, a osobito Poveljom, i to zbog specifičnih osobina povezanih sa samom naravi tog prava.
- 36 U tom pogledu valja podsjetiti, kako je to Sud u više navrata istaknuo, da pravo Unije obilježava činjenica da ono proizlazi iz autonomnog izvora prava koji predstavljaju Ugovori, da je nadređeno u odnosu na pravo država članica (vidjeti u tom smislu presude od 15. srpnja 1964., Costa, 6/64, EU:C:1964:66 i od 17. prosinca 1970., Internationale Handelsgesellschaft, 11/70, EU:C:1970:114, t. 3.; mišljenje 1/91 (Sporazum o EGP-u – I) od 14. prosinca 1991., EU:C:1991:490, t. 21. i 1/09 od 8. ožujka 2011., EU:C:2011:123, t. 65. i presudu od 26. veljače 2013., Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, t. 59.) kao i da niz odredaba primjenjivih na njihove državljane i njih same ima izravan učinak (vidjeti u tom smislu presudu od 5. veljače 1963., van Gend & Loos, 26/62, EU:C:1963:1, str. 23.; mišljenje 1/09 od 8. ožujka 2011., EU:C:2011:123, t. 65. i mišljenje 2/13 (Pristupanje Unije EKLJP-u) od 18. prosinca 2014., EU:C:2014:2454, t. 166. i navedenu sudsku praksu).
- 37 Nadalje, u središtu te pravne konstrukcije temeljna su prava, kako ih priznaje Povelja – koja na temelju članka 6. stavka 1. UFEU-a ima istu pravnu snagu kao Ugovori – pri čemu je poštovanje tih prava uvjet zakonitosti akata Unije, tako da se u Uniji ne mogu prihvatiti mjere nespojive s tim pravima (vidjeti u tom smislu presude od 18. lipnja 1991., ERT, C-260/89, EU:C:1991:254, t. 41.; od 29. svibnja 1997., Kremzow, C-299/95, EU:C:1997:254, t. 14.; od 12. lipnja 2003., Schmidberger, C-112/00, EU:C:2003:333, t. 73. i od 3. rujna 2008., Kadi i Al Barakaat International Foundation/Vijeće i Komisija, C-402/05 P i C-415/05 P, EU:C:2008:461, t. 283. i 284. i mišljenje 2/13 (Pristupanje Unije EKLJP-u) od 18. prosinca 2014., EU:C:2014:2454, t. 169.).
- 38 Sud je, osim toga, presudio da načelo *ne bis in idem*, zajamčeno člankom 50. Povelje, o kojem je riječ u glavnom postupku, ima izravni učinak (presuda od 20. ožujka 2018., Garlsson Real Estate i dr., C-537/16, EU:C:2018:193, t. 68.).
- 39 Kako bi se zajamčilo očuvanje posebnih značajki i autonomije tog pravnog poretka, Ugovori su uspostavili pravosudni sustav namijenjen osiguranju usklađenosti i jedinstva u tumačenju prava Unije (mišljenje 2/13 (Pristupanje Unije EKLJP-u) od 18. prosinca 2014., EU:C:2014:2454, t. 174.).
- 40 U okviru tog sustava na nacionalnim sudovima i na Sudu jest da zajamče punu primjenu prava Unije u svim državama članicama kao i sudsku zaštitu prava pojedinaca koja proizlaze iz tog prava (mišljenje 1/09, EU:C:2011:123, t. 68. i navedena sudska praksa i mišljenje 2/13 (Pristupanje Unije EKLJP-u) od 18. prosinca 2014., EU:C:2014:2454, t. 175.).
- 41 Zaglavni kamen tako zamišljenog pravosudnog sustava uspostavljen je postupkom povodom zahtjeva za prethodnu odluku, predviđenim u članku 267. UFEU-a, koji uspostavljanjem dijaloga između sudova, točnije između Suda i sudova država članica, ima za cilj osigurati jedinstveno tumačenje prava Unije (vidjeti u tom smislu presudu od 5. veljače 1963., van Gend & Loos, 26/62, EU:C:1963:1, str. 23.), omogućujući tako osiguranje njegove usklađenosti, njegova punog učinka i njegove autonomije kao i u konačnici posebne naravi prava uspostavljenog Ugovorima (vidjeti mišljenje 2/13 (Pristupanje Unije EKLJP-u) od 18. prosinca 2014., EU:C:2014:2454, t. 176.).
- 42 Prema ustaljenoj sudskoj praksi, članak 267. UFEU-a nacionalnim sudovima daje najširu mogućnost obraćanja Sudu ako smatraju da predmet koji je pred njima u tijeku postavlja pitanja koja zahtijevaju tumačenje ili ocjenu valjanosti odredaba prava Unije nužnih za rješavanje podnesenog im spora. Nacionalni sudovi, uostalom, slobodni su se koristiti tom mogućnošću u svakom stadiju postupka kada to smatraju prikladnim (presuda od 5. srpnja 2016., Ognyanov, C-614/14, EU:C:2016:514, t. 17. i navedena sudska praksa).

- 43 Usto, valja podsjetiti na to da je, u skladu s člankom 267. trećim stavkom UFEU-a, kada prema nacionalnom pravu nema pravnog lijeka protiv odluke nacionalnog suda, potonji načelno dužan uputiti Sudu prethodno pitanje ako se u predmetu koji je pred njim u tijeku pojavi pitanje o tumačenju prava Unije (vidjeti u tom smislu presudu od 9. rujna 2015., Ferreira da Silva e Brito i dr., C-160/14, EU:C:2015:565, t. 37. i navedenu sudsku praksu).
- 44 Naposljetku, prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda, nacionalni sudovi, koji u okviru svoje nadležnosti moraju primijeniti odredbe prava Unije, imaju dužnost osigurati puni učinak tih pravnih pravila, ostavljajući na vlastitu inicijativu, ako smatraju da je to potrebno, neprimijenjenom svaku suprotnu odredbu nacionalnog prava, bez potrebe da zatraže ili čekaju prethodno stavljanje izvan snage te nacionalne odredbe u sklopu zakonodavnog ili bilo kojeg drugog postupka predviđenog ustavom (vidjeti u tom smislu presude od 9. ožujka 1978., Simmenthal, 106/77, EU:C:1978:49, t. 21. i 24. i od 6. ožujka 2018., SEGRO i Horváth, C-52/16 i C-113/16, EU:C:2018:157, t. 46. i navedenu sudsku praksu).
- 45 Stoga se temeljna prava, kako su priznata osobito Poveljom, moraju tumačiti i primjenjivati u Uniji u skladu s tim ustavnim okvirom (mišljenje 2/13 (Pristupanje Unije EKLJP-u) od 18. prosinca 2014., EU:C:2014:2454, t. 177.).
- 46 Stoga, kako je to pojašnjeno u točki 36. ove presude i kako je to istaknuo nezavisni odvjetnik u točki 55. svojeg mišljenja, navedeni ustavni okvir svakomu jamči mogućnost ishođenja učinkovite zaštite prava koja mu je povjerio pravni poredak Unije, čak i prije nego što bude donesena pravomoćna nacionalna odluka.
- 47 Imajući navedeno u vidu, valja zaključiti da su razlike koje postoje između postupka predviđenog člankom 363.a Zakonika o kaznenom postupku, s jedne strane, i pravnih sredstava za zaštitu prava koja osobe imaju na temelju prava Unije, s druge strane, tolike da se ta pravna sredstva ne mogu smatrati sličnima u smislu sudske prakse navedene u točkama 22. do 25. ove presude.
- 48 Iz toga proizlazi da načelo ekvivalentnosti ne obvezuje nacionalni sud da u slučaju isticanja povrede temeljnog prava zajamčenog pravom Unije, osobito Poveljom, proširi pravno sredstvo nacionalnog prava koje u slučaju povrede EKLJP-a ili jednog od njegovih protokola omogućuje ponavljanje kaznenog postupka koji je završio pravomoćnom nacionalnom odlukom.

Načelo djelotvornosti

- 49 Kad je riječ o načelu djelotvornosti, valja podsjetiti na to da, prema ustaljenoj sudskoj praksi, svaki slučaj u kojem se postavlja pitanje čini li nacionalna postupovna odredba nemogućom ili pretjerano otežava primjenu prava Unije mora biti analiziran uzimajući u obzir mjesto te odredbe u cjelokupnom postupku, njegovo odvijanje i osobitosti pred različitim nacionalnim sudovima. U tu svrhu valja osobito uzeti u obzir, ako je potrebno, zaštitu prava obrane, načelo pravne sigurnosti i dobro odvijanje postupka (vidjeti, među ostalim, presudu od 22. veljače 2018., INEOS Köln, C-572/16, EU:C:2018:100, t. 44.).
- 50 Kako bi se ocijenilo postojanje povrede načela djelotvornosti prava Unije, valja utvrditi je li zbog nemogućnosti zahtijevanja, na temelju članka 363.a Zakonika o kaznenom postupku, ponavljanja kaznenog postupka okončanog pravomoćnom odlukom, zbog navodne povrede temeljnog prava zajamčenog pravom Unije, kao što je ono zajamčeno člankom 50. Povelje i člankom 54. CISA-e, u praksi nemoguće ili pretjerano teško ostvariti prava dodijeljena pravnim poretom Unije.

- 51 U tom pogledu valja istaknuti da UFEU nije namjeravao prisiliti države članice da pred svojim nacionalnim sudovima uvedu – kako bi osigurale zaštitu prava koja osobe imaju na temelju prava Unije – pravne putove različite od onih utvrđenih nacionalnim pravom (vidjeti u tom smislu presudu od 13. ožujka 2007., Unibet, C-432/05, EU:C:2007:163, t. 40. i navedenu sudsku praksu).
- 52 Nadalje, valja podsjetiti na važnost načela pravomoćnosti kako u pravnom sustavu Unije tako i u nacionalnim pravnim sustavima. Naime, kako bi se osigurala stabilnost prava i pravnih odnosa kao i dobro sudovanje, važno je da sudske odluke koje su postale konačne nakon što su iscrpljena sva pravna sredstva ili nakon isteka rokova predviđenih za ulaganje tih pravnih sredstava više ne mogu biti dovedene u pitanje (presude od 16. ožujka 2006., Kapferer, C-234/04, EU:C:2006:178, t. 20.; od 29. lipnja 2010., Komisija/Luksemburg, C-526/08, EU:C:2010:379, t. 26.; od 29. ožujka 2011., ThyssenKrupp Nirosta/Komisija, C-352/09 P, EU:C:2011:191, t. 123. i od 10. srpnja 2014., Impresa Pizzarotti, C-213/13, EU:C:2014:2067, t. 58.).
- 53 Stoga pravo Unije ne nalaže nacionalnom sudu da izuzme iz primjene nacionalna postupovna pravila na temelju kojih sudska odluka postaje pravomoćna, iako bi se time ispravila nacionalna situacija koja nije u skladu s pravom Unije (presude od 10. srpnja 2014., Impresa Pizzarotti, C-213/13, EU:C:2014:2067, t. 59. i navedena sudska praksa i od 6. listopada 2015., Târșia, C-69/14, EU:C:2015:662, t. 29.).
- 54 Pravo Unije, dakle, ne zahtijeva da sudske tijelo u pravilu mora preispitati pravomoćnu odluku kako bi uzelo u obzir tumačenje relevantne odredbe tog prava koje je Sud usvojio nakon donošenja te odluke (vidjeti u tom smislu presude od 10. srpnja 2014., Impresa Pizzarotti, C-213/13, EU:C:2014:2067, t. 60. i od 6. listopada 2015., Târșia, C-69/14, EU:C:2015:662, t. 38.).
- 55 U ovom slučaju ni jedan element iz spisa kojim Sud raspolaze ne dopušta zaključak da u austrijskom pravnom sustavu ne postoje pravna sredstva koja na djelotvoran način osiguravaju zaštitu prava koja osobe imaju na temelju članka 50. Povelje i članka 54. CISA-e.
- 56 Naprotiv, nesporno je da su tužitelji iz glavnog postupka prilikom osporavanja zahtjeva za uzajamnu pravnu pomoć državnog odvjetništva kantona St. Gallen (Švicarska) pred austrijskim sudovima u cijelosti imali mogućnost isticati povredu navedenih odredaba i da su navedeni sudovi ispitali te prigovore. Osim toga, sud koji je uputio zahtjev ističe da se Zakonikom o kaznenom postupku zainteresiranim osobama nude mnoge mogućnosti da se pozovu na prava koja su im dodijeljena pravnim poretom Unije.
- 57 Stoga se tim okvirom jamči djelotvornost prava Unije a da pritom nije potrebno na njega proširiti izvanredno pravno sredstvo predviđeno člankom 363.a Zakonika o kaznenom postupku, koje omogućuje preispitivanje pravomoćnih nacionalnih odluka.
- 58 Uostalom, kako je to istaknuo nezavisni odvjetnik u točki 56. svojeg mišljenja, načelu pravomoćnosti ne protivi se priznavanje načela odgovornosti države za odluku suda koji odlučuje u zadnjem stupnju (presuda od 30. rujna 2003., Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, t. 40.). Naime, osobito zbog okolnosti da se povreda prava koja proizlaze iz prava Unije koja je počinjena takvom odlukom uobičajeno više ne može ispraviti, ne može se pojedincima oduzeti mogućnost da se pozivaju na odgovornost države kako bi tim putem dobili pravnu zaštitu svojih prava (presude od 30. rujna 2003., Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, t. 34. i od 6. listopada 2015., Târșia, C-69/14, EU:C:2015:662, t. 40.).
- 59 Imajući u vidu sva navedena razmatranja, na upućeno pitanje valja odgovoriti da pravo Unije, a osobito načela ekvivalentnosti i djelotvornosti, treba tumačiti na način da ne obvezuje nacionalni sud da na povrede prava Unije, osobito na povrede temeljnog prava zajamčenog člankom 50. Povelje i člankom 54. CISA-e, proširi pravno sredstvo nacionalnog prava koje isključivo u slučaju povrede EKLJP-a ili nekog od njegovih protokola omogućuje ponavljanje kaznenog postupka koji je završio pravomoćnom nacionalnom odlukom.

Troškovi

- ⁶⁰ Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (veliko vijeće) odlučuje:

Pravo Unije, a osobito načela ekvivalentnosti i djelotvornosti, treba tumačiti na način da ne obvezuje nacionalni sud da na povrede prava Unije, osobito na povrede temeljnog prava zajamčenog člankom 50. Povelje Europske unije o temeljnim pravima i člankom 54. Konvencije o provedbi Schengenskog sporazuma od 14. lipnja 1985. između vlada država Gospodarske unije Beneluksa, Savezne Republike Njemačke i Francuske Republike o postupnom ukidanju kontrola na zajedničkim granicama, koja je potpisana u Schengenu (Luksemburg) 19. lipnja 1990. i stupila na snagu 26. ožujka 1995., proširi pravno sredstvo nacionalnog prava koje isključivo u slučaju povrede Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, potpisane u Rimu 4. studenoga 1950., ili nekog od njezinih protokola omogućuje ponavljanje kaznenog postupka koji je završio pravomoćnom nacionalnom odlukom.

Potpisi